

OSVIT **UDRUŽENJE ROMKINJA**

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

Analiza uticaja vandredne situacije na povećanje rizika od nasilja nad ženama

U vanrednim situacijama kao što je epidemija, žene i devojke mogu biti izložene većem riziku od nasilja od strane intimnih partnera i drugih oblika nasilja u porodici zbog povećanih tenzija u domaćinstvu. Vanredno stanje u Republici Srbiji je uvedeno 15. marta 2020. na osnovu zdravstvenih rizika izazvanih pandemijom Covid 19 virusa i trajalo je do 6. maja 2020. godine. Kao jednu od ključnih mera zaštite zdravlja i smanjenja brzine širenja navedenog virusa, vlade raznih zemalja, pa tako i Vlada Republike Srbije, izabrala je izolaciju u domovima domaćinstava. Međutim, osnovano se zna da izolacija predstavlja povećani rizik od nasilja u porodici. U drugim zemljama u kojima je ova mera prvenstveno primenjena, kao što je Kina, zabeležen je trostruko veći broj prijavi nasilja u porodici u prethodnih nekoliko meseci. Udruženje Romkinja Osvit uz podršku UN Woman-a u okviru projekta "Unapređenje bezbednosti žena u Srbiji" sproveo je mini istraživanje o uticaju vanredne situacije na povećanje rizika od nasilja nad ženama na teritoriji Niša i Južne Srbije.

Metodologija

Istraživanje se zasniva na uporednoj analizi statističkih podataka o prijavljenim slučajevima nasilja u porodici nadležnim institucijama u Nišu (PU, OJT, CSR i Sigurna kuća) za period od početka 2020. godine do uvođenja vanrednog stanja i period nakon uvođenja vanrednog stanja do 15.05.2020, broju poziva SOS telefona na romskom i srpskom jeziku i podacima dobijenim iz medijskih članaka za dati period. Osim kvantitativne analize, istraživanje obuhvata i kvalitativni pregled pruženih usluga ženama sa iskustvom nasilja.

Na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Udruženje Romkinja Osvit uputilo je zahteve relevantnim institucijama:

1. 01.04.2020. upućeni su prvi dopisi PU u Nišu, Osnovnom javnom tužilaštvu u Nišu, Centru za socijalni rad "Sveti Sava" i Sigurnoj kući u Nišu, za dobijanje potrebnih

OSVIT UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

informacija za period od 01.01.2020. do 15.03.2020. Na prvi dopis odgovorila je samo Sigurna kuća i dostavila podatke istog dana.

2. 14.05.2020. lično smo predali zahteve u navedenim institucijama, sada za period pre uvođenja vanrednog stanja i nakon uvođenja od 15.03.2020. do 15.05.2020. godine. 15.05.2020. stigao je odgovor od Sigurne kuće, a 20.05.2020. stigao je odgovor od Centra za socijalni rad. 21.05.2020. stigao je odgovor na prvi dopis od PU u Nišu.
3. 01.06.2020. ponovo smo uputili zahtev za slobodan pristup informacijama od javnog značaja OJT-u i PU u Nišu. 05.06.2020. stigao je odgovor od OJT-a, a 06.07.2020. stigao je odgovor od PU u Nišu.

Na osnovu evidencije koju vodi Udruženje Romkinja Osvit o broju poziva SOS telefona, broju korisnica, informacijama o nasilju i pruženim uslugama, baza podataka o korisnicima usluge SOS telefona poslužila nam je kao još jedan izvor podataka za ovu analizu.

Još jedan izvor informacija koji smo koristili za ovu analizu jeste izveštavanje medija o slučajevima sa elementima porodičnog i partnerskog nasilja, kao i nasilja nad ženama generalno na teritoriji Južne Srbije. Za potrebe ove analize, pratile smo sledeće medije: *Južne vesti*, *Blic*, *Kurir*, *Telegraf*, *Jug Media*, *Nova S*.

Nalazi istraživanja

PODACI OSNOVNOG JAVNOG TUŽILAŠTVA

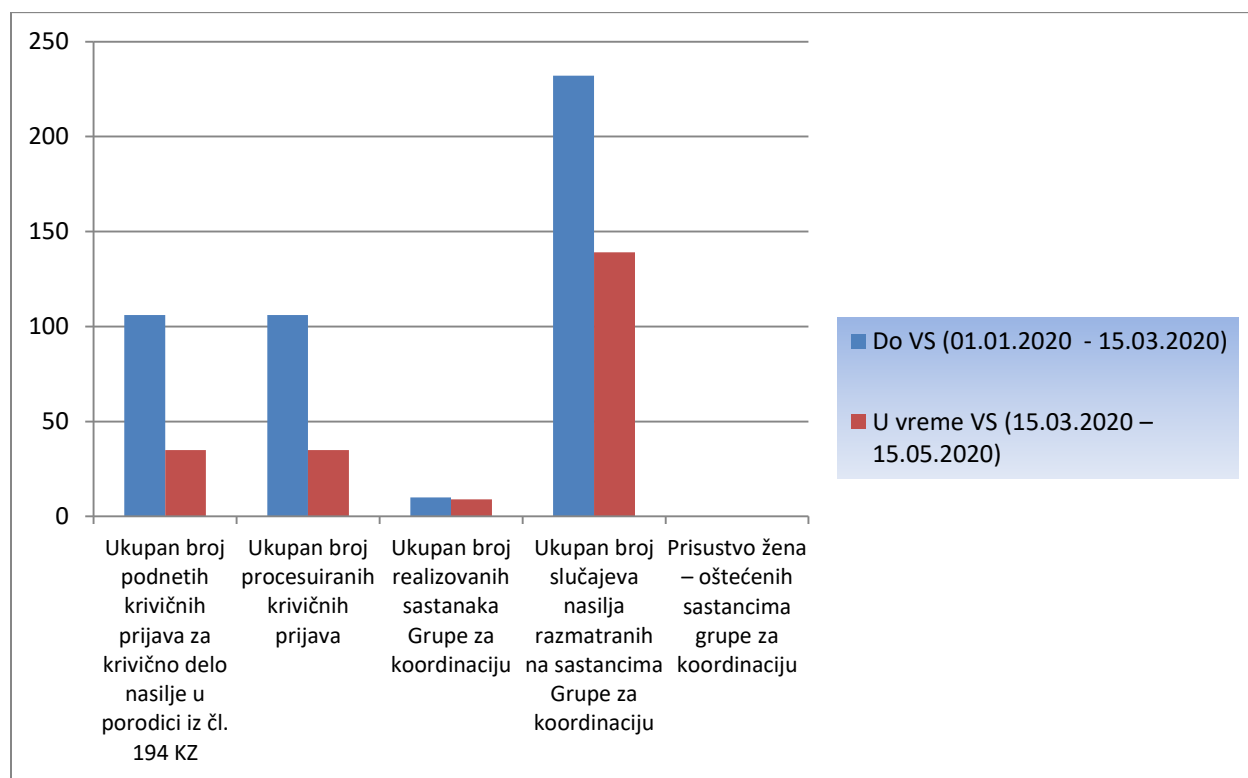
Podatak	Do VS (01.01.2020 - 15.03.2020)	U vreme VS (15.03.2020 – 15.05.2020)
Ukupan broj podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici iz čl. 194 KZ	106	35
Ukupan broj procesuiranih krivičnih prijava	106	35
Ukupan broj realizovanih sastanaka Grupe za koordinaciju	10	9
Ukupan broj slučajeva nasilja razmatranih na sastancima Grupe za koordinaciju	232	139
Prisustvo žena – oštećenih sastancima grupe za koordinaciju	0	0

OSVIT UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

Prema podacima Osnovnog javnog tužilaštva u Nišu, tokom vanrednog stanja došlo je do drastičnog smanjenja broja podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici iz čl. 194 KZ, kao i procesuiranih krivičnih prijava, čak za više od 60%. Što se tiče broja realizovanih sastanaka Grupe za koordinaciju, ovde nije bilo velikih promena, održan je jedan manje sastanak u odnosu na period od početka godine do uvođenja vanrednog stanja. Međutim, primetan je pad broja slučajeva nasilja razmatranih na sastancima Grupe za koordinaciju tokom vanrednog stanja, za oko 40%, što se može objasniti manjim brojem slučajeva u datom periodu. Indikativno je to što i dalje nemamo prisustvo žena – oštećenih na sastancima Grupe za koordinaciju, što se u toku vanrednog stanja može opravdati preventivnim delovanjem u cilju smanjenja rizika od zaraze, ali činjenica je ne postoji praksa pozivanja žena tokom razmatranja njihovog slučaja čime njihove potrebe nisu u potpunosti sagleđane.

PODACI CENTRA ZA SOCIJALNI RAD

Podatak	Do VS (01.01.2020 - 15.03.2020)	U vreme VS (15.03.2020 - 15.05.2020)
Broj žena koje su se javile kao	111	79

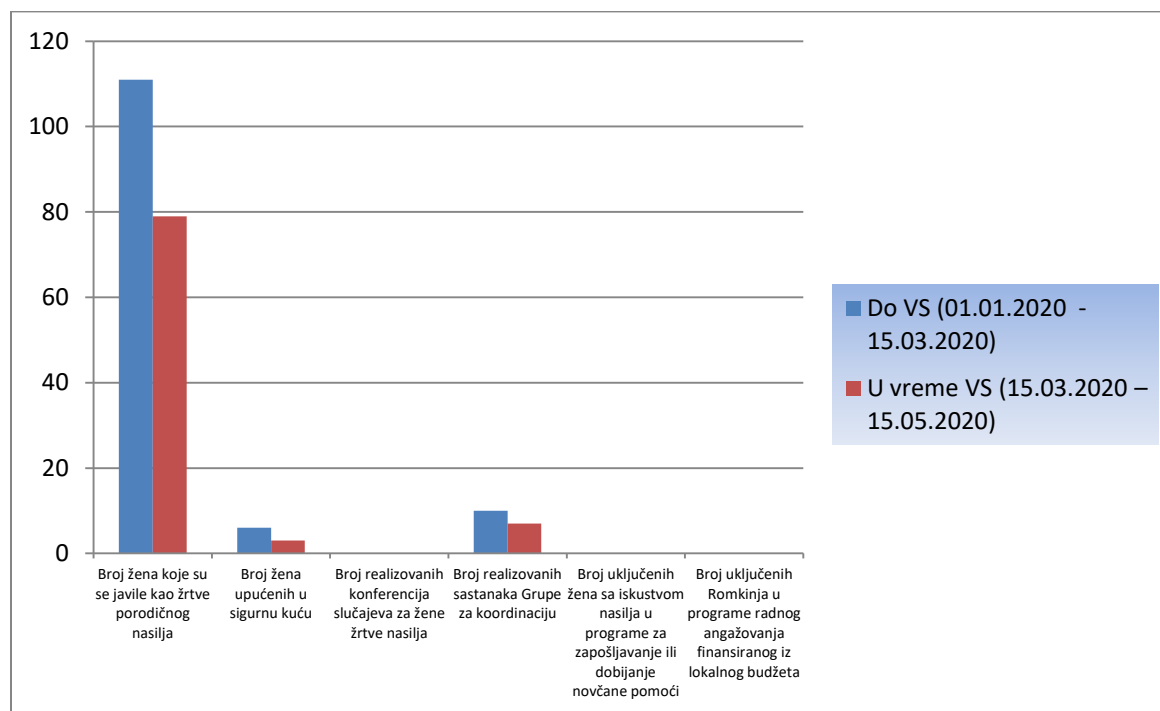

OSVIT UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

žrtve porodičnog nasilja		
Broj žena upućenih u sigurnu kuću	6	3
Broj realizovanih konferencija slučajeva za žene žrtve nasilja	0	0
Broj realizovanih sastanaka Grupe za koordinaciju	10	7
Broj uključenih žena sa iskustvom nasilja u programe za zapošljavanje ili dobijanje novčane pomoći	/	/
Broj uključenih Romkinja u programe radnog angažovanja finansiranog iz lokalnog budžeta	/	/

Podaci Centra za socijalni rad "Sveti Sava" nam ne pokazuju tako drastičnu razliku u broju prijavljenih slučajeva, ali i dalje imamo pad u odnosu na period pre uvođenja vanrednog stanja i to za nešto manje od 30%. Što se tiče broja žena upućenih u Sigurnu kuću, nakon uvođenja vanrednog stanja njihov broj se prepolovio.

OSVIT
UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

PODACI POLICIJSKE UPRAVE

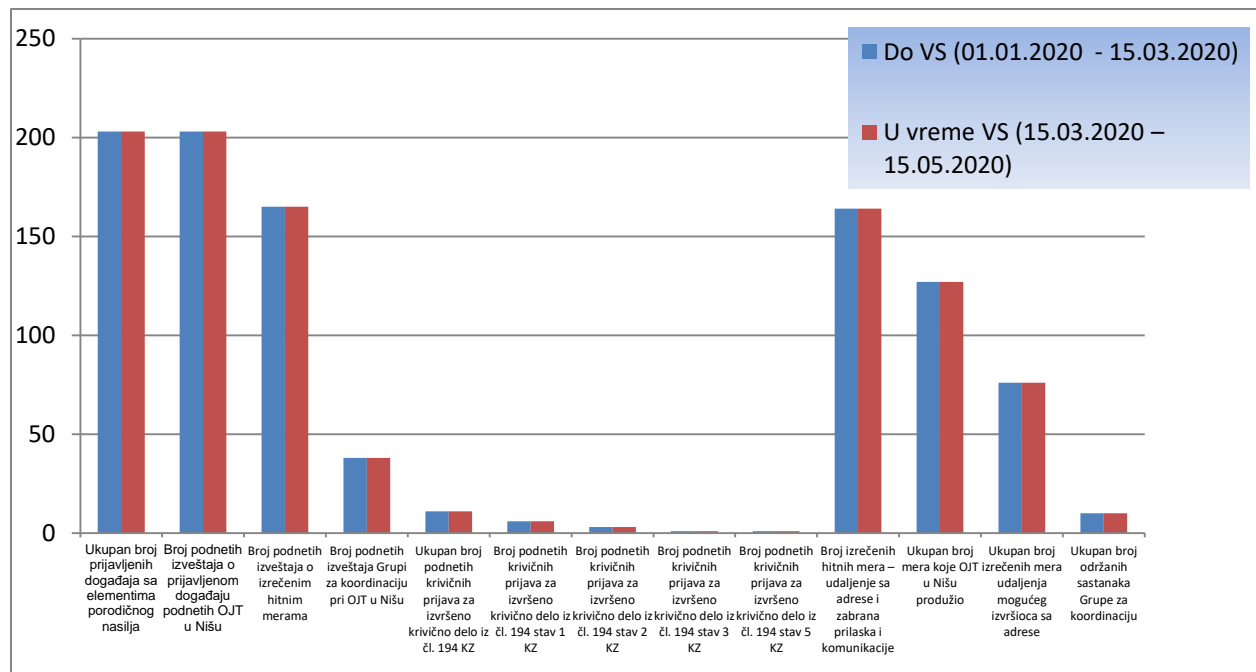
Podatak	Do VS (01.01.2020 - 15.03.2020)	U vreme VS (15.03.2020 – 15.05.2020)
Ukupan broj prijavljenih događaja sa elementima porodičnog nasilja	203	203
Broj podnetih izveštaja o prijavljenom događaju podnetih OJT u Nišu	203	203
Broj podnetih izveštaja o izrečenim hitnim merama	165	165
Broj podnetih izveštaja Grupi za koordinaciju pri OJT u Nišu	38	38
Ukupan broj podnetih krivičnih prijava za izvršeno krivično delo iz čl. 194 KZ	11	11
Broj podnetih krivičnih prijava za izvršeno krivično delo iz čl. 194 stav 1 KZ	6	6
Broj podnetih krivičnih prijava za izvršeno krivično delo iz čl. 194 stav 2 KZ	3	3
Broj podnetih krivičnih prijava za izvršeno krivično delo iz čl. 194 stav 3 KZ	1	1
Broj podnetih krivičnih prijava za izvršeno krivično delo iz čl. 194 stav 5 KZ	1	1
Broj izrečenih hitnih mera – udaljenje sa adrese i zabrana prilaska i komunikacije	164	164
Ukupan broj mera koje OJT u Nišu produžio	127	127
Ukupan broj izrečenih mera udaljenja mogućeg izvršioca sa adrese	76	76
Ukupan broj održanih sastanaka Grupe za koordinaciju	10	10

OSVIT UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

Od PU u Nišu, dobile smo potpuno identične podatke za period pre uvođenja i nakon uvođenja vanrednog stanja.

PODACI SIGURNE KUĆE

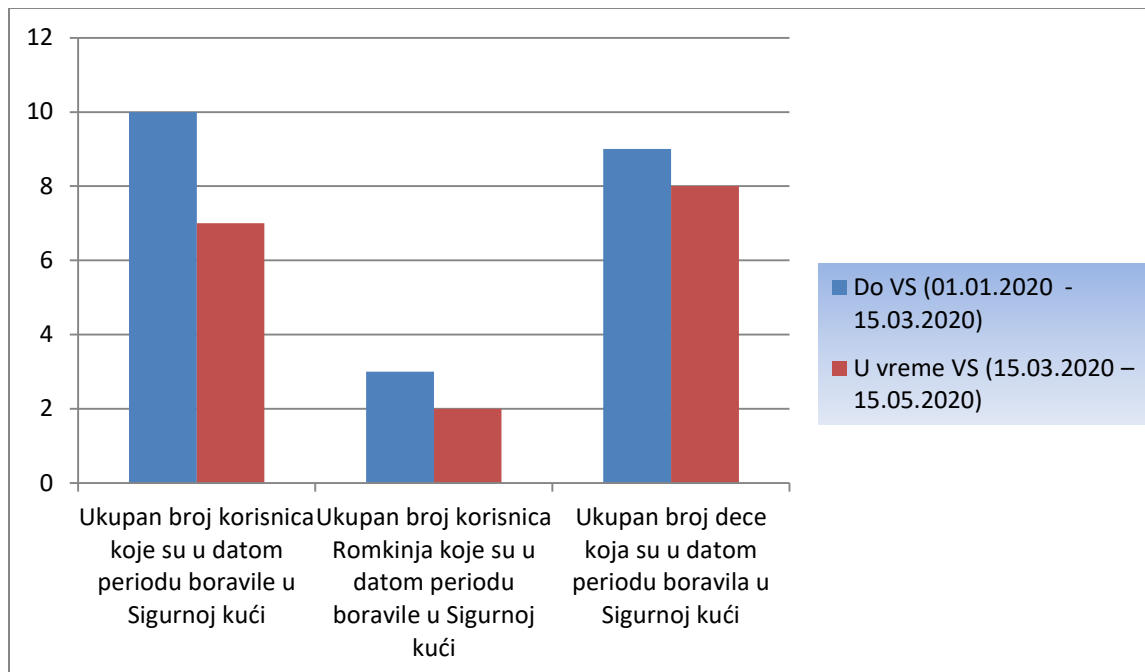
Podatak	Do VS (01.01.2020 - 15.03.2020)	U vreme VS (15.03.2020 – 15.05.2020)
Ukupan broj korisnika koje su u datom periodu boravile u Sigurnoj kući	10	7
Ukupan broj korisnica Romkinja koje su u datom periodu boravile u Sigurnoj kući	3	2
Ukupan broj dece koja su u datom periodu boravila u Sigurnoj kući	9	8

Podaci Sigurne kuće nam govore da nije bilo značajnijih razlika između broja korisnika/ka ove usluge pre i nakon uvođenja vanrednog stanja. Ipak i ovde postoji trend opadanja broja korisnika tokom vanrednog stanja.

OSVIT UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

PODACI SOS TELEFONA

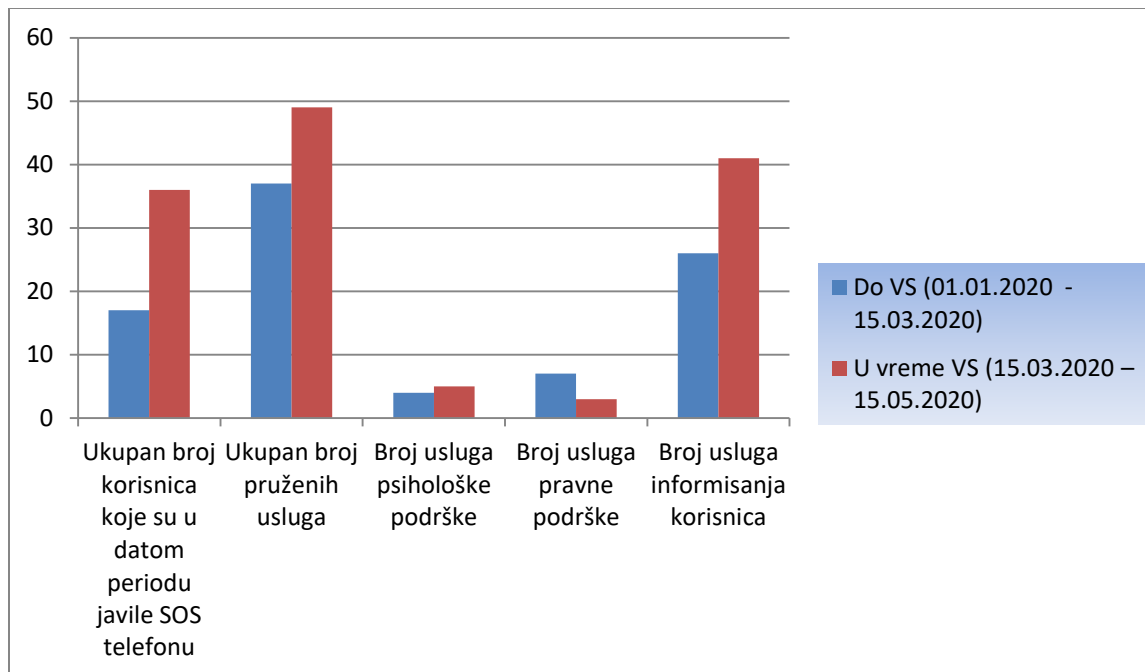
Podatak	Do VS (01.01.2020 - 15.03.2020)	U vreme VS (15.03.2020 - 15.05.2020)
Ukupan broj korisnica koje su u datom periodu javile SOS telefonu	17	36
Ukupan broj pruženih usluga	37	49
Broj usluga psihološke podrške	4	5
Broj usluga pravne podrške	7	3
Broj usluga informisanja korisnica	26	41

Za razliku od podataka koje smo dobile od institucija, podaci SOS telefona za žene sa iskustvom nasilja pokazuju značajan porast broja poziva i korisnica tokom perioda vanrednog stanja i to za skoro 50%. Ovaj podatak može da ukaže na povećanje nasilja u porodici u uslovima izolacije i ograničenog kretanja, uprkos tendenciji smanjenja prijavljivanja nasilja nadležnim institucijama, ali nam pokazuje i to da žene u situacijama krize imaju poverenja u ženske nevladine organizacije i često se njima obraćaju za podršku.

OSVIT UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

ANALIZA MEDIJA

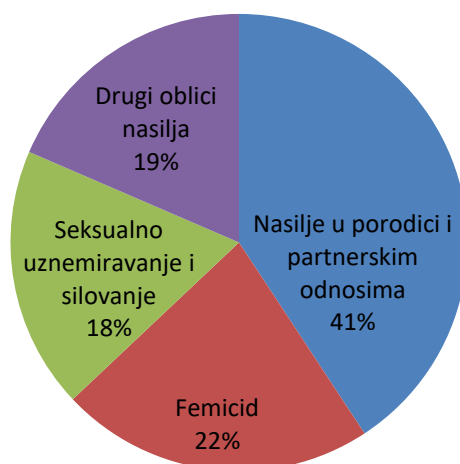
Još jedan pokazatelj povećanja nasilja nad ženama u Južnoj Srbiji, tokom vanrednog stanja jesu podaci koje smo prikupile iz novinskih članaka o slučajevima nasilja u porodici, drugih oblika nasilja nad ženama koji nemaju elemente porodičnog nasilja, slučajevima silovanja i seksualnog uznemiravanja, kao i najtežem obliku nasilja nad ženama - femicidu. Analizom nekoliko lokalnih informativnih medija, došle smo do sledećih podataka:

OSVIT UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

Slučajevi nasilja nad ženama u Južnoj Srbiji

Analiza je obuhvatila ukupno 26 članaka koji su bili relevantni, odnosno u kojima je izveštavano o slučajevima rodno zasnovanog nasilja. U skoro svim slučajevima, počinitelj nasilja je muškarac. U 1 slučaju, počinitelj nasilja je grupa devojaka koje su napale vršnjakinju. U ukupno 11 članaka izveštavano je o slučajevima nasilja u porodici. Od toga, počinioci krivičnog dela nasilje u porodici u 8 slučajeva su supružnici, odnosno partneri, u 2 slučaja sinovi, a u 1 slučaju je otac. Kada su u pitanju drugi oblici nasilja, ovde se uglavnom radi o fizičkom napadu na žrtve nasilja. U 1 slučaju, počinitelj je komšija, u 2 slučaja u pitanju su vršnjačke grupe, dok je u preostalim slučajevima nepoznat odnos počinioca i žrtve. Kada je u pitanju seksualno uznemiravanje, od ukupno 5 slučajeva, 3 se odnose na silovanje, 1 na pokušaj silovanja i 1 na prikupljanje i distribuiranje pornografskog materijala. U 2 slučaja, žrtve su bila maloletna lica. Alarmantan je podatak da je u periodu tokom vanrednog stanja, samo na teritoriji južne Srbije, bilo čak 6 slučajeva femicida. Od toga, u 2 slučaja počinitelj je bio partner, u 1 slučaju poznanik, a u 3 slučaja rođak. Kada je u pitanju način na koji su žrtve ubijene, njih 4 su ubijene sekirom, 1 tupim predmetom i 1 nožem.

Važno je pomenuti još jedan specifičan slučaj koji se dogodio tokom vanrednog stanja, iako se slučaj dogodio na teritoriji jugozapadne Srbije. Naime, mediji su preneli da je žena pobegla u policijsku stanicu u nameri da prijavi porodično nasilje, nakon čega joj je pisana prekršajna prijava zbog kršenja policijskog časa. Žena žrtva je zbog kršenja policijskog časa osuđena na kaznu od 50.000 dinara. Kako bi se sprečilo ponavljanje ovakvih situacija, Udruženje Romkinja "Osvit" iz Niša i Odbor za ljudska prava Vranje, tražile su da se izmeni uredba o policijskom času, odnosno da bude jasno da žene koje trpe nasilje mogu da izađu i prijave isto. Takođe, tokom vanrednog stanja našem SOS telefonu se obratila policija sa molbom

OSVIT UDRUŽENJE ROMKINJA

Vinaverova 46, Niš
tel: 0800/100 909
tel/fax: 018/ 515 318
e-mail: anaosvit@gmail.com

da pomognemo u hitnom smeštanju žrtve porodičnog nasilja koja nije imala negativan test na korona virus zbog čega nije mogla biti smeštena u Sigurnu kuću. Ponovo smo pokrenule inicijativu da se omogući ženama koje imaju potrebu za smeštajem u Sigurnoj kući, da borave u posebnim prostorijama dok ne stignu rezultati testiranja. Obe inicijative su usvojene.

ZAKLJUČAK

Rezultati ove analize pokazuju da je uprkos smanjenju broja prijavljenih slučajeva nasilja nad ženama relevantnim institucijama, ipak došlo do znatnog povećanja nasilja na šta nam ukazuje povećan broj poziva SOS telefona za skoro 50%, ali i medijski prilozima o nasilju. Tokom i neposredno nakon vanrednog stanja, samo na teritoriji Južne Srbije, dogodilo se čak 6 ubistava žena, što je alarmantan podatak. Na osnovu razgovora sa korisnicama SOS telefona, izlistale smo moguće razloge za smanjenje broja prijavi nasilja nadležnim institucijama: žene nemaju dovoljno poverenja u institucije tokom kriznog perioda, ne veruju da će institucije adekvatno odreagovati na prijavu usled ograničenog radnog vremena, smanjenih kapaciteta, preopterećenosti, verovanje da tokom krize institucije imaju "preča posla", te nemaju vremena da se bave njihovim slučajem. Izolacija i ograničeno kretanje otežavaju ženama da pronađu način da se sklone od nasilnika i prijave nasilje bez njegovog znanja, budući da veći deo vremena svi članovi porodice provode zajedno, u kući. Takođe, u uslovima ograničenog kretanja žene nemaju mogućnost da idu direktno u institucije i potraže pomoć, plašeći se da će biti kažnjene, što se nakon naše inicijative promenilo i ženama žrtvama nasilja je omogućeno da se kreću tokom policijskog časa kako bi prijavile nasilje. Iskustvo vanrednog stanja iznedrilo je i neke nove potrebe žena, kao što su omogućavanje boravka u posebnim prostorijama u Sigurnoj kući, dok se ne utvrdi da li je korisnica negativna na korona virus, uređivanje viđanja deteta u uslovima produženog policijskog časa kod slučajeva gde su unapred sudski dogovorena viđanja, a u većini slučajeva gde je žena bila žrtva nasilja u porodici, ne postoji mogućnost dogovaranja sa bivšim partnerom oko preuzimanja deteta.

Zaključak je da je u uslovima krize, poput ove koja je nastala zbog pandemije korona virusa, potreban sveobuhvatan odgovor svih relevantnih aktera, kao i kontinuirana saradnja ženskih nevladinih organizacija i državnih institucija, kako bi se na vreme prepoznale potrebe žena sa iskustvom nasilja i blagovremeno odreagovalo u cilju njihove zaštite. Iskustvo je pokazalo da je saradnja nevladinog sektora čija je uloga u pružanju podrške, prepoznavanju potreba korisnica i ukazivanju relevantnim akterima na njih i državnog sektora čija je uloga da pruži podršku i zaštitu korisnicama, sagledavajući sve specifičnosti njihovog položaja, naročito u uslovima krize, od presudnog značaja za prevenciju nasilja i adekvatnu i blagovremenu reakciju na sve oblike nasilja.